

СУЇЦИДАЛЬНА ПОВЕДІНКА ЯК ПРОЯВ АУТОАГРЕСІЇ

Ключові слова: агресія, аутоагресія, суїцидальна поведінка

Keywords: aggression, self-aggression, suicidal behavior

Анотація: Розглянуто сутність суїцидальної поведінки як різновиду агресивної поведінки та її типи. Розкрито погляди науковців на природу аутоагресії.

Abstract: The essence of suicidal behavior as a form of aggressive behavior and its types are considered. The views of scientists on the nature of self-aggression are proposed.

У повсякденному житті поняття «агресія» окреслює велику кількість різноманітних дій, які «порушують фізичну або психічну цілісність іншої людини (або групи людей), спричиняють матеріальні збитки, перешкоджають здійсненню її намірів, протидіють її інтересам або ведуть до їх знищення» [1, с. 3]. Однак визначення агресії не вичерпується направленістю дій на інших людей. У науковій літературі прийнято виокремлювати негативістську агресію, що може бути спрямована як на конкретних людей та суспільство в цілому (тобто на оточуючі об'єкти), а також аутоагресію – агресію на себе, яка виражається у самоприниженні, самозвинувачення, нанесенні собі тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості аж до суїцидальних дій. Слід зазначити, що аутоагресія є не дуже вивченим явищем. Увагу науковців здебільшого привертає її крайній прояв – суїцид. Існує неоднозначний підхід до самого терміну аутоагресія – деякі фахівці у психологічній науці (зокрема представники психоаналітичної школи) вважають, що він охоплює не тільки прояви самоагресії (суїцидальні дії, самокаліцтво, голодування тощо), а й приховані її форми як от: алкоголізм, наркоманію [2, с. 313].

І. Я. Гілінський та А. Г. Амбрумова у своїх дослідженнях стосовно соціальних девіацій, також вбачають природу суїциду як явища, що зумовлюється агресією на ґрунті фрустрації, а фрустрація, у свою чергу, породжується відносно низьким соціальним (економічним) статусом чи його падінням. Спрямованість агресії на інших чи на себе (самогубство) залежить від соціальної чи психологічної «стриманості». Якщо психологічна стриманість присутня у формі внутрішнього контролю або інтерналізації (сприйняття, засвоєння) жорстких батьківських вимог і дисципліни, то агресія проявляється у зростанні самогубств. Якщо соціальне стримування існує у формі зовнішнього соціального контролю — самогубства скорочуються. Високий рівень самогубств передбачає слабе зовнішнє утримання і суворе внутрішнє стримування (самоконтроль) [3, с. 185-186].

Як зазначає О. В. Погорілко, в психоаналізі аутоагресія розглядається як захисний механізм психіки. Вважається, що така поведінка є наслідком перенаправлення агресії, перш за все спрямованою на зовнішній об'єкт. У випадках, коли від цього зовнішнього об'єкта (або від існування цього зовнішнього об'єкта) залежить благополуччя людини, агресія може бути переспрямована. В одних випадках на інший зовнішній об'єкт (виміщення), а в інших випадках, якщо такого об'єкта не знаходиться чи, що частіше, якщо таке перенаправлення виявляється несприятним (засуджуваним, караним) і агресія виявляється спрямованою на самого себе. Незважаючи на те, що аутоагресія створює серйозні проблеми для того, хто застосовує цей захист, емоційно вони виявляються для нього більш прийнятними ніж усвідомлення первинного об'єкту агресії [4, с. 6].

Щодо типологічних форм суїцидальної аутоагресивної поведінки, то така поведінка може бути істинною і демонстративною. У випадку з демонстративною формою, основним мотивом є не спричинення собі шкоди, а маніпуляція оточуючими, прагнення звернути на себе увагу. Істинна ж суїцидальна поведінка зазвичай носить продуманий характер, людина готується до даного акту, приховуючи свої наміри від оточуючих, щоб запобігти порятунку [4, с. 8-9].

У підсумку можна зазначити, що хоча природа суїцидальної поведінки досконало не досліджена, однозначно можна стверджувати про її аутоагресивну природу походження. Суїциди створюють нездорову психологічну атмосферу у суспільстві, є самостійним видом людської поведінки, що інколи лише виступає для соціуму як один із факторів відтворення цього аутоагресивного явища, тому для запобігання аутоагресії взагалі та суїцидів зокрема, мають розроблятися запобіжні заходи на державному рівні, в тому числі і за допомогою кримінологічної науки.

Список використаних джерел:

1. Словарь психолога-практика / Сост. С. Ю. Головин. — 2-е изд., перераб. и доп. — Мн: Харвест, М. : АСТ, 2001. — 976 с.

2. Валуйська М. Ю. Фонові явища злочинності та засоби протидії їм в умовах місць позбавлення волі [Електронний ресурс] / М. Ю. Валуйська // Порівняльно-аналітичне право: електрон. фах. наук. вид. / Ужгородський нац. ун-т. – 2014. – № 5. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/5_2014/93.pdf

3. Гишинский Я. И. Девиантность, преступность и социальный контроль в «новом мире»: сб. статей/ Я. И. Гишинский. – Санкт-Петербург : Издательский Дом «Алеф-Пресс», 2012. – 352 с

4. Аутоагресивна поведінка підлітків [Текст]: монографія / О. В. Погорілко, А. М. Скріпніков, Л. О. Герасименко, Р. І. Ісаков. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2017. - 141 с.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман,
проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

**Злочинність у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
3-68 кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.**

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017